

NVD Educatie Standaard 2016 (NES 2016)

De Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (NVD) is een overkoepelende organisatie voor Nederlandse dierentuinen. De vereniging houdt zich bezig met belangenbehartiging, kwaliteitsbewaking en het bevorderen van de gezamenlijkheid bij de leden. De dierentuinen van de NVD werken nauw samen op het gebied van dierenwelzijn, duurzaamheid, educatie en onderzoek. De aangesloten dierentuinen hebben samen als kwaliteitsbewaking richtlijnen opgesteld. Het lidmaatschap van de NVD is een 'kwaliteitskenmerk' voor de Nederlandse dierentuin.

Dierentuinen zijn door de jaren heen flink veranderd. Een postzegelverzameling van allerlei diersoorten heeft plaats gemaakt voor natuurlijke verblijven waar dierenwelzijn een grote rol speelt. Deze verandering vertaalt zich ook in de doelstellingen van de moderne dierentuinen. Belangrijke pijlers hierin zijn educatie, onderzoek en natuurbehoud.

De dierentuin is de plek waar mensen en dieren elkaar 'ontmoeten'. Tijdens deze bijzondere ontmoetingen kunnen mensen geraakt worden door de schoonheid van de dieren en de natuur. Dit biedt een uitstekende voedingsbodem om de liefde voor de dieren en natuur aan te wakkeren. Educatie speelt een cruciale rol en is daardoor één van de hoofdtaken van de NVD dierentuinen. Binnen NVD dierentuinen zijn ruim 1500 vrijwilligers actief. Zij zijn dagelijks actief bezig met het direct overbrengen van educatie naar de bezoeker. Een bezoek is daardoor veel meer dan alleen een leuk dagje uit. Vanuit dit oogpunt is een gezamenlijke doel voor NVD dierentuinen geformuleerd;

Leden van de NVD staan bekend als kwaliteitsdierentuinen door te inspireren tot liefde en respect voor de natuur.

Binnen de NVD is er geen eenduidige manier om het gezamenlijke doel te bereiken. Iedere NVD dierentuin is uniek en heeft een eigen manier om educatie vorm te geven. Het waarborgen van de kwaliteit is daarentegen wel een belangrijke, gezamenlijke taak binnen de NVD. Vanuit dat doel is de NVD Educatie Standaard 2016 (NES2016) ontwikkeld, geïnspireerd op de *EAZA Conservation Education Standards 2016*.

De NES2016 is opgebouwd uit een aantal richtlijnen. De NVD dierentuinen kunnen aan de hand van deze richtlijnen het educatiebeleid binnen de eigen tuin optimaliseren. De richtlijnen van de NES2016 zijn daarnaast ook de uitgangspunten voor de visitatie waar de kwaliteit van de educatie van de leden in de praktijk wordt geëvalueerd. Iedere NVD dierentuin zal na een educatie visitatie een adviesrapport ontvangen van de visitatiecommissie. Dit rapport heeft als doel de betreffende dierentuin te begeleiden in het proces van kwaliteitsverbetering op het gebied van educatie.

De rol van educatie in dierentuinen

Educatie kent vele verschillende betekenissen. Met de term 'educatie' bedoelen we educatieve activiteiten in de breedste zin van het woord. Educatie binnen de dierentuinen omvat alles wat met ervaren en leren te maken heeft en is gericht op bezoekers van alle leeftijden.

Met educatie in dierentuinen willen we bezoekers inspireren op het gebied van natuurbehoud en behoud van biodiversiteit, om hen vervolgens te stimuleren om hier zelf een actieve bijdrage aan te leveren. Vanzelfsprekend zijn er verschillende manieren om dit direct of indirect te bewerkstelligen.

De educatieve missie binnen de NVD:

Het toepassen van kwalitatieve educatie welke zorgt voor bewustwording, liefde en respect voor de natuur en stimuleert tot duurzaam gedrag bij de bezoekers.

Er is niet één specifieke manier om bovenstaande missie te realiseren. Educatie wordt gekenmerkt door verschillende doelen, methoden, middelen en boodschappen. De NVD dierentuinen verschillen bovendien allemaal van karakter en specialisatie, wat zorgt voor een grote variatie aan educatie binnen deze verschillende dierentuinen. Onderstaande richtlijnen geven richting en vorm aan de ambitie van de NVD dierentuinen. Haalbaarheid is in sommige gevallen afhankelijk van de grootte van de dierentuin en moet dus ook proportioneel beoordeeld kunnen worden.

Richtlijnen NVD Educatie standaard 2016

- 1. De dierentuin moet uitdragen dat de rol van educatie weerspiegeld is in de missie en doelstelling.**

Binnen de NVD dierentuinen kunnen de missie en doelstelling per dierentuin verschillen. Dierentuinen moeten echter uitdragen dat educatie is vertegenwoordigd binnen de missie en doelstelling en op welke manier. Dit moet schriftelijk zijn vastgelegd en openbaar toegankelijk zijn.

- 2. De dierentuin moet een actueel geschreven, meerjarig educatieplan hebben waarin de educatieve activiteiten staan beschreven, hoe deze van toepassing zijn op de beoogde doelgroep(en) en wat de strategische gedachte achter dit plan is.**

De inhoud, lengte en vorm van het educatieplan kunnen verschillen binnen de NVD dierentuinen om verschillende redenen. Met het woord 'plan' wordt een strategisch document bedoeld waarin de plannen m.b.t. educatieve activiteiten duidelijk staan beschreven. Ook moet er helder omschreven staan welke speerpunten het plan heeft, welke educatieve activiteiten plaatsvinden en hoe dit wordt geëvalueerd.

- 3. Er moet tenminste één medewerker binnen de organisatie van de dierentuin zijn met de benodigde ervaring en kwalificaties, die verantwoordelijk is voor het implementeren en uitvoeren van het educatieplan binnen de dierentuin.**

De ervaring en/ of kwalificaties verschillen per educatieve medewerker, maar een (combinatie van) zoölogische/ biologische en een didactische achtergrond is noodzakelijk. Het aantal medewerkers dat verantwoordelijk is voor educatie moet in verhouding zijn met de grootte en de omzet van de dierentuin.

Binnen de NVD dierentuinen zullen hier verschillen in zijn. Desondanks moet de dierentuin uit kunnen leggen en rechtvaardigen hoe de educatieve medewerker(s) is/(zijn) vertegenwoordigd binnen de organisatie.

- 4. De dierentuin moet mogelijkheden bieden om te leren over natuurbehoud, zowel binnen als buiten de dierentuin.**

Dierentuinen zijn in staat om het gevarieerde publiek op verschillende manieren te inspireren en te betrekken d.m.v. educatie. Deze mogelijkheden kunnen zich voordoen binnen de dierentuin zelf, door betrokkenheid te creëren bij de (lokale) gemeenschap en/of via de website en sociale media.

- 5. Educatie in de dierentuin moet erop gericht zijn om bewustzijn te creëren m.b.t. het verlies van biodiversiteit, het verbinden van mensen met de natuur en het stimuleren van duurzaam gedrag.**

Door een duidelijk doel met educatie voor ogen te hebben, kunnen dierentuinen bijdragen aan het behoud van biodiversiteit en mondiale doelen zoals de VN Aichi Targets. Aichi Target 1 luidt als volgt; "In 2020, op zijn laatst, zijn mensen zich bewust van de waarde van biodiversiteit en de stappen die zij zelf kunnen ondernemen om het verlies tegen te gaan en duurzamer te leven". Dit zijn serieuze en ambitieuze doelen. De NVD is ervan overtuigd dat dierentuinen een belangrijke rol kunnen spelen in het helpen van de EU en regeringen om deze doelen te bereiken.

- 6. Educatie binnen de dierentuin moet er naar streven om natuurbehoud relevant te maken in het eigen leven van bezoekers en hen daarmee te inspireren om lokaal en/of globaal actie te ondernemen.**

Er zijn verschillende manieren om bij te dragen aan natuurbehoud; van het doen van vrijwilligerswerk t.b.v. natuurbescherming en het doen van donaties, tot het leiden van een duurzamer leven (e.g. verminderen, hergebruiken, recyclen). Dierentuinen kunnen mensen inspireren en motiveren door aan te geven wat de dierentuin zélf doet en door concrete voorbeelden te geven van wat de bezoeker zelf kan doen.

- 7. De dierentuin moet over geschikte faciliteiten beschikken om de educatieve activiteiten te kunnen realiseren.**

Faciliteiten om educatieve activiteiten mogelijk te maken zijn er in verschillende vormen en maten. De grootte van en het aantal locaties kan per dierentuin verschillen, maar dienen aanwezig te zijn en te

NEDERLANDSE VERENIGING VAN

Dierentuinen

voldoen aan de gezondheids- en veiligheidswetgeving, alsmede te voorzien in de behoefte en correct toegespitst op het beoogde doel.

8. De educatieve doelstelling moet een integraal onderdeel zijn bij het ontwerpen van dierverblijven en bij de collectieplanning.

De educatieve doelstelling is één van de belangrijkste onderdelen binnen NVD dierentuinen en moet altijd meegenomen worden bij collectiekeuzes en ontwerpen van dierverblijven. De educatieve medewerker kan een belangrijke rol spelen in zowel de collectieplanning als in het ontwerpen van dierverblijven, vanwege de specifieke kennis en expertise op biologisch en didactisch gebied. Dit kan een positieve bijdrage leveren aan de beleving en bewustwording van de bezoekers in de dierentuin.

9. In het educatieplan moet specifiek benoemd worden hoe het effect van de verschillende educatieve onderdelen wordt gemeten.

De leerresultaten worden gedefinieerd als de behaalde of verwachte resultaten als gevolg van de educatieve activiteiten in de dierentuin. Deze kunnen worden weergegeven via verschillende indicatoren (e.g. veranderingen en kennis in inzicht, vaardigheden, houding, gedrag, inspiratie, creativiteit) en moeten SMART¹ geformuleerd zijn en zullen ook via die methode getoetst worden.

10. De dierentuin moet verschillende educatieve benaderingen en methoden kunnen presenteren welke geschikt zijn voor de diversiteit aan bezoekers en toegepast op de behoeften van deze verschillende doelgroepen.

Methoden: *er zijn verschillende manieren om bezoekers te leren over (het belang van) natuurbehoud; zoals soortspecifieke identificatieborden, educatieve bebording, dierverblijven, formele educatie, exposities, (voeder)presentaties, interactieve displays, digitale technologie, informatie boeken, medewerkers en vrijwilligers.*

Doelgroep(en): *NVD dierentuinen worden bezocht door een zeer gevarieerd publiek, zowel qua leeftijd als hun sociale, economische, etnische en culturele achtergrond. De dierentuin moet een goed beeld hebben van deze variatie om de juiste en geschikte vormen van educatie te ontwerpen, aan te bieden en te evalueren.*

Middelen: *Elke NVD dierentuin heeft zijn eigen unieke set van middelen die kunnen worden gebruikt om het positieve effect van educatieve activiteiten te maximaliseren. De 'levende have' is waarschijnlijk het belangrijkste aspect om dit te realiseren. Zij zorgt voor bijzondere ontmoetingen en ervaringen, stimuleren het ontzag en verwondering voor de dieren op basis van hun grootte, omvang, bijzonderheden en sensorische waarneming. De medewerkers zijn ook zeer belangrijke troeven en zorgen voor de persoonlijke verhalen die de beleving van educatieve activiteiten tot leven brengen.*

11. Alle educatieve informatie moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke feiten.

Het is essentieel dat de informatie die wordt gegeven in dierentuin correct is en gebaseerd is op wetenschappelijke informatie.

¹ SMART: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdsgebonden.

Dit zorgt ervoor dat bezoekers duidelijke, consistente en op feiten gebaseerde informatie krijgen over dieren, hun leefomgeving en de natuur.

12. De dierentuin moet accurate en relevante informatie geven over de verschillende soorten die in de dierentuin worden gehuisvest.

Op de soortspecifieke identificatieborden moet minimaal de gewone en wetenschappelijke naamgeving, informatie over het habitat, basisinformatie m.b.t. de biologie van de soort en de conservatie status (i.e. IUCN status) bevatten. Indien de soort is betrokken in een ESB of EEP, dan zou het symbool daarvan zichtbaar moeten zijn.

13. De dierentuin moet bezoekers inspireren door te vertellen over hoe de dierentuin zelf, zowel direct als indirect, bijdraagt aan natuurbehoud.

Er zijn verschillende manieren om als dierentuin bij te dragen aan natuurbehoud. Sommige dierentuinen doneren via een eigen natuurbehoudstichting, andere doen dit gezamenlijk (e.g. Quagga) of combineren beide vormen. Een bijdrage leveren kan echter ook via tijd, middelen, kennis of andere manieren.

14. (Een deel van de) medewerkers die betrokken zijn bij educatie moeten door de dierentuin gefaciliteerd worden om actief betrokken te zijn bij lokale, nationale en internationale (netwerk)bijeenkomsten en symposia.

15. De dierentuin moet medewerkers die betrokken zijn bij educatie en natuurbehoud ondersteunen in hun continue, professionele ontwikkeling en training om aan de doelstellingen van het educatie plan te kunnen voldoen.

Educatie is één van de belangrijkste onderdelen binnen dierentuinen. De medewerkers dienen te worden ondersteund en gefaciliteerd om hun kennis en vaardigheden te onderhouden en te ontwikkelen, zodat ze in staat zijn om hoogwaardige vormen van educatie te creëren, uit te voeren en te evalueren. De ondersteuning heeft betrekking op voortdurende professionele ontwikkeling van effectieve (communicatieve) vaardigheden en kennis en begrip van de onderdelen van (conservatie) educatie. Dergelijke ontwikkeling kan gerealiseerd worden door deelname aan cursussen, NEC studiedagen, symposia of specifieke trainingen van bijvoorbeeld de EAZA Academy.

16. De dierentuin moet verschillende vormen van bewijs kunnen overhandigen welke aangeven op welke manier het educatieplan wordt uitgevoerd.

Het verzamelen en documenteren van alle educatieve activiteiten (e.g. schoolprogramma's, rondleidingen, activiteiten, presentaties etc.) is een belangrijk onderdeel om te kunnen overhandigen aan collega dierentuinen en externe organisaties (i.e. EAZA accreditatie comité) waaruit duidelijk wordt hoe de dierentuin de educatieve activiteiten ontwikkelt, uitvoert en evalueert.

- 17. De dierentuin moet aantoonbaar wetenschappelijk onderzoek uitvoeren naar de effecten van educatie in de dierentuin op kennis, houding en gedrag van bezoekers t.o.v. de natuur en natuurbehoud.**

Het is van belang dat dierentuinen er naar streven om bewijs te verzamelen dat de educatieve activiteiten in dierentuinen op korte, middellange en lange termijn bijdragen aan een positieve verandering bij bezoekers op het gebied van kennis, inzicht, houding, gedrag t.o.v. de natuur en natuurbehoud. Er zijn verschillende manieren om de effectiviteit van educatieve activiteiten in dierentuinen te meten. De juiste kwalitatieve/kwantitatieve methode is afhankelijk van de activiteit en het beoogde doel.

- 18. De dierentuin moet aantoonbare samenwerkingen aan gaan met externe organisaties en instituten voor het uitvoeren van wetenschappelijke onderzoeken, waaronder bezoekersstudies.**

Het aangaan van (duurzame) samenwerkingen met andere organisaties en academische instellingen is een uitstekende manier om ondersteuning te krijgen bij het ontwikkelen en uitvoeren van (sociaal) wetenschappelijk onderzoek, met o.a. als doel om educatieve activiteiten te evalueren. (Academische) instellingen kunnen bijdragen door het inzetten van hun specialistische kennis, vaardigheden en studenten.